libet Clerici, quòd gaudeat privilegio fori, poſt Riccium *in praxi, tom. 1. reſolutione* 471. *n.* 6. & Menoch. *de arbitrariis, caſu* 562. *num.* 7. & Narbonam *l.* 20. *titul.* 1. *libro* 4. *Recopilationis, gloſſa* 1. *num.* 27. & ab eo relatos contra alios, quod numquam vidi praxi receptum: Et an Epiſcopus poſſit habere familiam armatam? idem Diana *ibid. reſolut.* 5. *tractatu* 2. de quo etiam latè Covarruvias *in pract. c.* 10. *num.* 2. Salzedus ad Bernard. Diaz *regula* 397. *& in practica, c.* 151. *vel* 160. Guttierrez *in practicis, libro* 1. *quæſt.* 4. Marta *de juriſdictione, 1. parte, c.* 50. *ex num.* 5. *&* 2. *parte, c.* 19. *ex num* 1. Cevallos *quæſt.* 897. ubi latiſſimè Cancer. *lib.* 3. *c.* 19. *ex. n.* 57. Cened. *q.* 39. Barboſa *de poteſt. Epiſcopi,* 3. *parte, allegatione* 107. *numer.* 8. *& de jure Eccleſiaſt. lib.* 4. *c.* 39. §. 4. *ex num.* 49. Sanchez *lib.* 6. *conſil. c.* 1. *dub.* 5. & plures pro utraque parte referens D. Joſeph. Vela *de poteſtate Epiſcopi, ex n.* 100. omnino videndus, & Salgado *de protectione, parte* 2. *c.* 4. *ex numer.* 36. & D. Larrea *deciſ. Granatenſ.* 1. *ex num.* 16.

Item de auxilio ad hanc capturam, & alia proteſtando per Judicem Eccleſiaſticum, vel è contra, & mutua editione actorum ad hoc vide latè, & optimè explicantem Parejam *de inſtrument. edit. tom.* 1. *titul.* 3. *reſolutione* 8. *&* 9 ubi ferè infinitos refert poſt Morlam *in emporio, tit.* 2. *quæſt.* 20. *ex num.* 9. Cancerium *variar. lib.* 2. *c.* 15. *ex n.* 2. *& libro* 3. *cap.* 19. *per totum,* & Parlador. *lib.* 2. *quotid. c. fin.* 1. *parte,* §. 2. *per totam,* & D. Joſeph. Vela *in relection. ad text. in c.* 1. *de officio Ordinarii, ex n.* 1. ubi etiam Barboſa *in Collect.* & Carleval. *de judiciis, disput.* 2. *ex num.* 75. & D. Larream *deciſ. Granat.* 1. *per totam.*

Item quòd Novitii Ordinum militarium non gaudeant privilegio fori ante profeſſionem, docent in terminis Alvarez *de privilegiis pauperum, parte* 3. *quæſtione* 17. *num.* 29. Maſtrillus *deciſ.* 290. *n.* 166. Bobadilla *lib.* 2. *cap.* 19. *n.* 16. *&* 17. *& cap* 18. *n.* 86. Cenedus *quæſt.* 4. *num.* 41. Pereira *de manu Regia, cap.* 58. *num. final.* & alii adducti à Valençuela *conſil.* 95. *num.* 53. ſed contrarium verius, ut probat ipſe Valenzuela, & latiùs Carlevalius *de judiciis, lib.* 1. *disput.* 2. *qu.* 6. *ſectione* 3. *ex num.* 439. & D. Larrea *allegatione fiſcali* 64. *ex num.* 7. *& per totam,* ubi alios refert, & plura cumulat.

CAPUT XI.

Qualiter formetur Accuſatio.

SUMMARIA.

1 *In accuſatione an ponatur menſis & annus, & nomen Imperatoris, vel Regis?*

2 *Si accuſator poſuit in libello menſem & annum, & locum commiſſi delicti, & poſtea non probat illo menſe & anno & loco eſſe commiſſum, an poſſit ſequi condemnatio?*

3 *An in cauſis criminalibus requiratur concluſio?*

4 *An accuſator teneatur ponere in libello diem & horam commiſſi criminis?*

5 *An ad inſtantiam & requiſitionem accuſati teneatur accuſator ponere in libello diem & horam criminis.*

6 *Si accuſator in libello ponit diem, & horam Commiſſi criminis ſpontè & non compulſus, ſi non probat illo die & horâ eſſe commiſſum, an ſequatur condemnatio?*

7 *Si qualitas delicti, quæ aggravat pœnam, non ſit poſita in libello, an ſequatur condemnatio?*

8 *An pendente judicio poſſit accuſator ponere qualitatem delicti, quæ aggravat pœnam, quando non fuit in libello?*

ITEM principaliter quæro, qualiter formetur accuſatio. In quo articulo breviter & reſolutivè dico, quod poſtquam reus delinquens eſt captus, requiritur, quòd proponatur contra eum ſolemnis accuſatio in ſcriptis, quæ contineat perſonam accuſatoris & accuſati, nomen Imperatoris, vel Regis, annum, menſem, locum commiſſi delicti, & ipſum delictum, de quo fit accuſatio, textus eſt capitalis & expreſſus *in l. libellorum, ff. de accuſ.* & ibi notat Gloſſ. ordinaria, Rainer. Bartol. Alber. & communiter Doctores: text *in l. penult. Cod. de accuſat.* & ibi etiam Gloſſ. ordinaria & communiter Doctores: text. *in cap. fin.* §. *liberorum,* 2. *quæſt.* 8. & ibi Archid. & Canoniſtæ, & idem diſponit *lex* 14. *tit.* 1. 7. *part. & l.* 6. *titul.* 20. *lib.* 4. *for. ll.* Cujus ratio poteſt eſſe, ut per talem ſolemnitatem deſignetur gravitas delicti, & quodammodo inducatur terror ipſi delinquenti. Item etiam, ut reſultet clarior probatio & liquidatio delicti commiſſi, ex mente prædictorum jurium, & Doctorum: & in tantum hoc eſt verum, quòd ſi talis ſolemnitas non ſervetur, proceſſus ſit ipſo jure nullus, & reus debet abſolvi ab inſtantia judicii, & accuſator condemnari in expenſis reſervato jure accuſandi, ut iterùm poſſit ſolemniter agere. Ita probant prædicta jura, maximè textus *in d. l. libellorum, verſic. quod ſi libelli.* Cujus verba ſunt: *Quòd ſi libelli inſcriptionum legitimè ordinati non fuerint, rei nomen aboletur, & ex integro repetendi reum poteſtas fiet;* probat etiam textus *in l. ſi maritus, l. a* 2. §. *fin. verſic. fin. ff. de adult.* ubi habetur, quòd ſi maritus ſimul accuſat adulterum & adulteram, cùm de jure non poſſit, non valet nec tenet accuſatio, nec proceſſus, ſed iterùm poteſt agere, & accuſare de novo. Confirmatur etiam, quia ſic eſt in civilibus, in quibus ſi ex aliqua cauſa, vel defectu libellus vel proceſſus ſit nullus, abſolvitur reus ab inſtantia judicii, & auctori reſervatur integrum jus quod ante habebat, text. *in l.* 1. *ff. ſi menſor falſum modum dixerit.* & ibi Gloſſ. ordinaria text. *in leg. habeat, ff. de inſtitoria,* text. *in l. Bebius ff. de pact. dotal* & tradit magiſtraliter Bartol. *in l.* 1. *ff de edendo, pen. col. n.* 12. & ibi communiter Moderni, idem Bart. *in l. edicta actio, C. eod. tit.* & ibi etiam. Doctor. Imò â ſententia lata per judicē ſuper talia libello inepto eſt ipſo jure nulla, Gloſſ. eſt ſingularis & unica *in* §. 1. *Inſtit. de obligation. tit. generali in gloſſ. fin. in fin.* quam ibi ad hoc reputat ſingularem Angel. *fin. col.* & cæteri Doctor. reputat etiam ſingularem & unicam Bald. *in l. actor, C. de reb. creditis, fin. col.* Advertendum tamen, quòd hodie in noſtro regno non requiritur talis ſolemnitas accuſationis in criminalibus pro forma, imò, ſi omittatur proceſſus valet, & tenet, & poteſt ſequi condemnatio, licèt de conſuetudine ſemper ponatur, quia proceditur tantùm attenta veritate, & ea probata ita diſponit *lex* 11. *tit.* 1. *lib.* 3. *ord.* quæ licèt loquatur in civilibus, tamen eadem ratio eſt, & militat in criminalibus, & ita ſervatur in practica. Confirmatur etiam, quia quando duo vel plures caſus æquiparantur à jure, depo-

Modus formandi accuſationem.

I.

Hodie non requiritur ſolemnitas accuſationis in criminalibus.

diſpoſitum in uno, cenſetur etiam diſpoſitum in alio: ita probat textus *juncta gloſſ. fin. in leg. ſi quis ſervo alieno ſuaſerit, ff. de furtis & ſervo corrupto,* & ibi notat & commendat Bald. Gloſſ. *in auth. non obſervato, C. de teſt.* & ibi Gloſſ. etiam, & communis opinio *in l. quòd verò contra, C. de legibus,* quod eſt verum & procedit etiam in materia correctoria, & exorbitanti, ſecundùm prædictas Gloſſas & Doctores ibi: ergo apertè idem dicamus in noſtro caſu, *b* ſicut in civilibus non attenditur ſolemnitas juris in procedendo, ſed ſola veritas, ita etiam dicamus in criminalibus.

b

2 Quæro tamen juxta hoc, ſi accuſator poſuit in libello menſem, & annum, & locum commiſſi delicti prout de jure tenetur & non probavit illo menſe, anno & loco eſſe commiſſum, ſed alio tempore vel loco, an poſſit ſequi condemnatio? & videtur dicendum quòd non: ſed quòd neceſſariò debeat ſequi abſolutio; quia hoc caſu tempus & locus ſunt de forma, & ſubſtantia accuſationis, & libelli; ergo probationis, ut dictis tribus juribus probatur: item etiam, quia diverſitas temporis, vel loci inducit diverſitatem delicti, & per conſequens non reperitur probatum factum, vel delictum, quod eſt propoſitū, & deductum in judicio, argumento text. *in leg. denunciaſſe,* § *quid tamen, ff. de adult.* probat etiam text. *in l. habebat, ff. de inſtitoria;* textus *in l.* 1. *ff. ſi menſor falſum modum dixerit;* & in expreſſo ita tenet Bald. *in l.* 1. *C. qui accuſ. non poſſ.* 13. *col. n.* 68. Salycet. *in leg. penult. C. de accuſ.* 2. *col. n.* 9.

Tempus & locus ſunt de forma ſubſtantiali accuſationis.

3 Unum tamen eſt, quòd in tali libello, vel accuſatione non requiratur concluſio, ut pars dicat, & concludat in fine libelli, quare peto reum delinquentem puniri in tali pœna, vel genericè in pœna quæ pro tali delicto à jure eſt impoſita; nam licèt in civilibus cauſis pro forma requiratur concluſio, ut *in leg. ut fundus, ff. communi dividendo, & in l. fin. C. de fideicommiſſ. liber. & in l. Pomponius, ff. de neg. geſt. & in c. licet Heli, de ſimonia, in clem. ſæpè de verborum ſignification.* per quæ jura ita tenet Bart. *in l.* 1. *ff. de edendo,* 1. *col. n.* 6. & ibi communiter Doctores præcipuè Jaſ. 3. *col.* Item Bart. *in l. prius, ff. de novi oper. nunc.* 8. *col. in medio.* Idem Bart. *in l.* 1. *ff. de except.* 3. *col. n.* 3. Idem Bart. *in leg. Aurelius,* §. *Sticho, ff. de liber legat.* Bald. *in l. edicta actio, C. de edendo,* 1. *lectur.* 1. *col. n.* 33. & ibi comuniter Doctores. Idem Bald. *in l.* 2. *C. de pet hæred. in fin.* Innocen. *in cap. ſuper literis, de reſcriptis,* 2. *col. num.* 3. Abbas & communiter Canoniſtæ *in cap.* 1. *de libelli oblatione,* Angel. *in* §. *omnium, Inſtit. de act. penult,* & ibi Jaſon, 18. *col. n.* 128. idem diſponit *lex* 4. *tit.* 2. 3. *part.* Confirmatur quia ſicut apud Dialecticos argumentum benè formatum conſiſtit in majori, minori, & concluſione, ita apud nos libellus benè, & aptè formatus conſiſtit in prædictis ſolemnitatibus. Item etiam, quia concluſio declarat, ampliat, & reſtringit ipſum libellum, & petitionem & ex ea apparet qualiter præcedentia intelligantur. Item etiam, quia quando unum narratur, & ponitur in libello, aliud petitur in concluſione, potius attenditur, quod petitur in concluſione, quàm illud quòd continetur in libello & facti narratione, ſecundùm prædictes Doctores, ubi ſuprà: tamen in criminalibus non requiritur aliqua concluſio, ſed ſufficit ſimpliciter reum accuſare, & dicere tale delictum commiſiſſe tali tempore, & loco ſine eo quòd petat per judicem puniri: quia ipſe tenetur pœnam imponere. Cujus ratio eſt, quia in quolibet delicto lex ipſa concludit ad pœnam ordinariam, vel arbitrariam, & non habet neceſſe pars concludere, imò nec judex tenetur in ſententia pœnam imponere, ſed ſufficit declarare reum tale delictum commiſiſſe, quia in conſequentiam ſuccedit pœna legalis, quæ à jure eſt impoſita, quando eſt ordinaria: ſi verò eſt arbitraria, tunc requiritur ejus expreſſio & declaratio, & in expreſſo ita probat textus *in leg.* 1. *verſ. nam ut Papinianus, ff. ad Turpill.* Cujus verba ſunt: *Nam ut Papinianus reſpondit, facti quidem quæſtio in arbitrio judicantis, pœna verò perſecutio non ejus voluntati mandatur, ſed legis auctoritati reſervatur,* & ibi notat & commendat Bartolus, Albericus, & communiter Doctores antiqui, idem Bartolus *in leg. libellorum, ff. de accuſat. final. col.* Idem Bartol. *in l. quid ergo,* §. *pœna gravior, ff. de his qui notant. infam.* 3. *col. n.* 8. & ibi Alber. & alii Doctores. Idem Bart. *in l.* 2. §. *ſi publico, ff. de adulter.* 5. *col.* 3. *quæſt.* Idem Bartol. *in leg. ſi judex poſtquam. ff. de re jud.* Paul. de Caſtro *in leg. & ſi ſeverior, ex quibus cauſæ infam. irreg. fin. col.* Petrus Cynus, Baldus Angelus, & communiter Doctores *in l. penult. C. de accuſ.* Cynus *in l. nec exemplum. C. ad legem Cornel. de falſ.* Abbas *in cap. niſi ſpecialis, de offic. deleg.* 2. *col.* Anchar. *in cap. de homicidio, lib.* 6. Jaſon, *in* §. *omnium. Inſtit. de action.* 19. *col. n.* 137. Angelus *de malef. in parte hæc eſt quædam inquiſitio.* 9. *&* 10. *col. verſ. quarto principaliter quæro,* & ibi ejus additionator, idem Angelus *in parte, ſuper quibus omnibus,* 1. *&* 2. *col.* quòd tamen hodie procedit ſine aliquo dubio in noſtro regno; cùm nec in criminalibus nec civilibus requiratur aliqua concluſio, ſed tantùm attenta veritate procedatur, ut *in leg.* 11. *tit.* 1. *lib.* 3. *ordin.*

In libello accuſationis non requiritur concluſio.

Item adde, quòd licèt in tali libello, & accuſatione criminali de jure requirebatur inſcriptio ad pœnam talionis, ut eſt textus expreſſus *in dict. leg. libellorum, ff. de accuſat.* text. *in leg. ſi cui eod. tit.* text. *in leg. fin. ff. de privat. delict.* text. *in leg. fin. ff. de furt.* text. *in leg. qui crimen. Cod. qui accuſ. non poſſ.* text. *in leg. fin. C. de accuſ.* text. *in leg.* 2. *verſ.* 1. *Cod. de exhib. reis,* text. *in leg. non prius, Cod. de calumniatoribus,* tamen *c* hodie generali conſuetudine non requiritur, nec ſervatur, quia aliàs timore ſimilitudinis ſupplicii nemo auderet accuſare, & delicta remanerent impunita; ita determinat Bartolus *in d. l. ſi cui, ff. de accuſat.* 1. *col. n.* 1. tenent etiam & determinant communiter Doctores *in dict. leg. libellorum, eodem tit. & in leg. fin. C. eod. tit.* Salycetus *in leg. qui crimin.* 2. *col. Cod. qui accuſar. non poſſ.* idem Salycetus *in leg. non ideo minus, Cod. de accuſ.* 1. *col. n.* 3. Gandinus *in tractat. maleſic. fol.* 4. *in quæſt. qualiter fiat accuſatio;* & licet *lex noſtra part.* 26. *tit.* 1. 7. *part. & lex* 6. *tit.* 20. *lib.* 4. *for. ll.* dicant, quòd talis inſcriptio fiat quando quis accuſat tanquam unus de populo, non verò quando proſequitur ſuam, vel ſuorum injuriam, tamen indiſtinctè hodie non ſervatur in practica prædicta inſcriptio retenta conſuetudine, ſed libellus & accuſatio procedit ſine ea. c

Adde tamen, quòd calumnioſus accuſator ſaltem punietur crimine injuriarum, ſecundùm prædictos Doctores, ubi ſuprà, Dubium tamen neceſſarium, & quotidianum eſt an accuſator teneatur ponere in libello, vel accuſatione diem & horam commiſſi criminis? In quo articulo breviter & reſolutivè dico, quòd ſi factum, vel delictum certo die, tempore, vel hora eſt punibile, aliàs 4

verò non, talis dies, tempus, vel hora, debet poni, & inſeri in libello, & non ſufficit factum, vel delictum ſimpliciter probari, ſed oportet quòd ſpecificè probetur illo tempore, vel hora eſſe commiſſum, aliàs non poteſt ſequi condemnatio, quia qualitas illius temporis eſt fundamentum intentionis agentis, & quando tempus, locus, vel aliqua alia qualitas requiritur à jure pro forma & ſubſtantia alicujus actûs, vel diſpoſitionis, & quis fundat in eo intentionem ſuam agendo, vel defendendo, neceſſariò & formaliter debet probari, textus eſt capitalis & expreſſus *in leg. non ſolùm, §. ſed ut probari, ff. de operis novi nunciat.* ubi habetur, quòd ita demum opus novum debet demoliri, quando probatur eſſe factum poſt denunciationem, & ad hoc notat & commendat ibi Bartol. Alber. Paulus, & communiter Doctor. Ex quo inferunt in practica, quòd ſi in certa parte amiſit prohibitus paſtus, vel in certa parte terræ, vel prati, & in alia non ut quotidie videmus in iſtis paſcuis quòd volens accuſare, & petere pœnam, debet ſpecificè probare, quòd illo tempore prohibito, vel in parte prohibita fuerunt animalia incluſa ad paſcendum, vel paſtandum, text. *in leg. eum actum, ff. de neg.* text. *in l. 1. §. fin. ff. de incend. ruin. naufrag.* text. *in leg. eum qui, §. prætor ait, verſic. publiciana, ff. de public.* text. *in l. prætor ait, la 2. §. hæc autem actio verſic. docereque, ff. vi bonor. rapt.* text. *in l. penult. §. docere ff. ne quis eum qui in jus voc. eſt vi exi.* text. *in l. 1. §. habet itaque, ff. ſi quis teſtam. liber. eſſe juſſus fuer.* text. *in l. 3. §. hoc autem interdicto, verſic. itaque ff. de itinere actuque privato,* text. *in l. §. ait prætor, ff. ne quid in loco publico,* text. *in l. Falcinius, §. cum hoc edictum, ff. quibus ex cauſ. in poſſeſſ. eat.* text. *in l. 4. ff. de fideicom. liber.* text. *in l. matrem, C. de probat.* & utrobique communiter Doctor. text. juncta Gloſſ. ordinaria & communi opinione *in cap. fin. de reſcriptis,* ubi habetur, quòd litteræ non extenduntur ad beneficia creata poſt conceſſionem ipſarum, & ſi dubitetur, an ſint datæ ante, vel poſt, ei qui agit, & in eis fundat intentionem ſuam incumbit onus probandi, text. *in cap. eo, de elect. in 6.* & ibi communiter Doctores, & in expreſſo in materia noſtra, & quæſtione propoſita iſtam ſententiam & concluſionem tenet Bartol. licèt non ita bene fundet, *in l. libellorum ff. de accuſat. 3. col. n. 12.* & ibi communiter Doctor. Angel. de Aret. *in tract. de malef. in parte de anno præſenti, verſ. tertiò quæro,* & ibi ejus additionator: imo, quòd magis eſt, ſi quis fundat intentionem ſuam in negativa qualitate, debet eam probare, text. eſt notabilis *in l. hæc jure, ff. de verborum obligat.* text. *in l. ita ſtipulatus, la magna, verſ. quod ſi ab initio, eod. tit.* text. *in l. ſi quis conſortium, Cod. de fabricenſibus, lib. 11.* per quæ jura iſtam regulam & doctrinam ponit Bartol. *in leg. in illà ſtipulatione ſi Calendis, ff. de verborum obligation b.* & ibi communiter Moderni, Innocent. & Canoniſtæ *in cap. ſuper. his, de accuſat.*

Qui fundat intentioné ſuam in negativa debet probare.

5 Si verò factum, vel delictum omni tempore eſt punibile, tunc dies & hora commiſſi criminis non debet poni, nec inſeri in libello, nec probari, quia per hoc nimis coarctaretur accuſator, & daretur maxima reſtrictio probationis, & tenderet in grave damnum reipublicæ, quia ex hac cauſa deficiente probatione ſpecifica, delicta remanerent impunita, text. eſt *in d. l. libellorum ff. de accuſat.* ibi, *nec autem diem, nec horam invitus comprehendet,* & ibi Gloſſa ordinaria, Bartol. Alber. & communiter Doctores; tenent etiam Gloſſa ordinaria & communiter Doctores *in l. penult. C. de accuſat.* juxta quod tamen ſe offert pulchrum, & notabile dubium, an ad inſtantiam, & requiſitionem ipſius rei accuſati teneatur accuſator ponere in libello diem & horam criminis commiſſi; & videtur quòd ſic, ut meliùs poſſit reus ſe defendere, probando abſentiam, vel negativam coarctatam, vel aliam legitimam defenſionem, argumento textûs *in leg. 1. cum materia ff. de edend.* ubi habetur, quòd actor debeat ita edere, & proponere actionem certam & claram in judicio, ut reus meliùs poſſit ſe defendere, text. *in §. editiones, ejuſdem legis,* ubi probatur, quòd tenetur quis edere in judicio diem confecti inſtrumenti, quando pars adverſa vult, & intendit illud redarguere de falſo, & ad hoc notat & commendat ibi Gloſſ. ordinaria, & communiter Doctores: rurſus etiam, & genericè argumento text. *in l. ubicumque, ff. de interrogat. action.* & *in l. aut quia aliter, §. primo, ff. quod vi aut clam:* ubi diſponitur, quòd ubicumque æquitas, vel aliqua juſta cauſa moverit, poteſt partem interrogare pro eruenda veritate facti, vel delicti: ergo, & in expreſſo his fundamentis & rationibus iſtam ſententiam & concluſionem tenet Bartol. *in leg. is qui reus, ff. de publ. jud. 6. col. n.* 10. idem Bartol. *in l. libellorum, ff. de accuſat. 3. col. n.* 12. & ibi Alberic. dicens, ita obtinuiſſe coram magnis & peritiſſimis judicibus, Angelus & communiter Doctores, idem Bart. per text. ibi *in l. 2. §. ſi quis Epheſi, in fin. ff. de eo quod certo loco,* & ibi Baldus, Angel. & Jaſon. Roman. *in l. Panthonius, §. rei perduellionis. ff. de acquirenda hæreditate,* Bald. *in l. 1. C. de re judicata, fin. col. & quæſt.* idem Bald. *in §. 1. Inſt. de publ. judic.* Angel. de Aret. *in tractat. malefic. in parte de anno præſenti, 1. & 2. col.* & ibi ejus additionator; & iſtam dicit communem opinionem in jure noſtro Jaſon *in d. l. 2. §. ſi quis Epheſi, ff. de eo quod certo loco.* Sed his non obſtantibus ego teneo contrariam ſententiam; imò, quòd accuſator etiam monitus. & requiſitus ab adverſario, non teneatur ponere diem, nec horam commiſſi criminis in ſuo libello, vel accuſatione nec judex poſſit eum ad hoc compellere. Primò per textum formalem & expreſſum *in dict. l. libellorum, ff. de accuſat.* in quantum dicit iſta verba, nec autem diem, nec horam invitus comprehendet. Item etiam facit urgens, & concludens ratio, quia ſi dies & hora exprimeretur, daretur maxima occaſio committendi falſitatem probando per teſtes, quòd illo die & horâ, reus accuſatus erat abſens, ita quòd non potuerat committere illud delictum, & per conſequens delicta remanerent impunita; & fortè ex hac ratione, & non alia, jura noluerunt coarctare accuſatores in appoſitione diei, nec horæ, & in terminis iſtam ſententiam & concluſionem contra communem tenet Joan. de Imol. *in l. is qui reus, ff. de public judic. antepenult. colum.* & ante eum Jacob. & alii Doctores antiqui, quos refert Alber. *in dict. l. libellorum, ff. de accuſat. 2. colum.* & iſtam partem & opinionem ego teneo, & ſequor. Nec placet mihi nova concordia, quam in hoc articulo ponit Salyc. *in l. penult. Cod. de accuſat. 2. colum. num. 6.* ubi dicit, quòd ſuperior opinio Bart. & communis ſit vera, & procedat, quando reus accuſatus prius declaravit judici diem & horam, in qua fuit abſens, vel aliud ſimile impedimentum, per quod negativam ſuam fundet, & intentionem accuſatoris velit excludere, quem

Dies & hora criminis ad inſtantiam accuſati tenetur inſeri in libello.

quem ſequitur & commendat Angel. de Aret. *in tractatu malefic. in parte de anno præſenti, 2. col. verſic. advertas, quia certe jure aliquo non probatur.*

Item etiam quæro circa prædicta, ſi accuſator poſuit in libello, vel accuſatione diem & horam commiſſi criminis, & non probavit illo die & hora eſſe commiſſum, ſed alio tempore; an poſſit ſequi condemnatio? & breviter & reſolutivè dico, quòd ſi accuſator poſuit compulſus ad inſtantiam alterius partis, tenendo communem opinionem ſuperiorem, tunc non tenetur probare; & benè poteſt ſequi condemnatio, probando tantùm annum & menſem commiſſi delicti, quia non videtur accuſator ſe aſtringere ad ejus probationem, cùm compulſus fecit, ut reus poſſit ſe defendere, argumento textûs *in d. l. libellorum,* & ita tenet & declarat ibi Bart. *3. colum. num.* 12. & communiter Doctores. Si verò accuſator poſuit diem & horam commiſſi criminis ſponte, & non compulſus à parte vel judice, non probavit illo die & horâ eſſe commiſſum, ſed alio tempore, tunc videtur, quòd non poſſit ſequi condemnatio ſed abſolutio, quia diverſitas temporis arguit & inducit diverſitatem delicti, & per conſequens non reperitur probatum factum, nec delictum, quod eſt deductum & propoſitum in judicio, argumento textûs *in l. denunciaſſe §. quid tamen, ff. de adulte.* & *in l. habebat. ff. de inſtitoria, cum ſimilib.* & utrobique Gloſſ. ordinaria & communiter Doctor, & in expreſſo iſtam ſententiam & concluſionem tenet Bart. *in l. denunciaſſe, §. quid tamen, ff. de adult. 1. colum. num. 1.* Idem Bart. *in l. is qui reus, ff. de public. judic. pen. colum. num. 9.* & ante eum Richard. Malum. quem ipſe refert, Angel. de Peruſ. *in l. libellorum. ff. de accuſat. 2. colum. num. 4.* probat etiam Gloſſ. ſingularis & unica *in l. Panthonius, §. rei perduellionis, ff. de acquirend. hæred. in gloſſ. fin.* quam ibi ad hoc notat & commendat Bart. Bald. Imola, & reputant ſingularem Paul. & Franc. de Aret. *fin. colum.* tenet etiam Bald. *in l. 1. Cod. qui accuſ. non poſſ. 13. colum. num. 67.* idem Bald. *in l. 2. C. de probat* idem Bald. *in l. habebat, ff. de inſtitoria,* & ibi Fulg. & alii Doct. Ang. de Aret. *in tract. malefic. in parte de an. præſenti, 3. colum. verſ. ſecundò quæro,* Hippol. de Marſil. *in rub. de fidejuſſ. 6. col. num. 72.* Felin. *in c. licet cauſam, de prob. pen. columm.* Alex. *in conſil. ſuis, conſ. 159. 1 colum. n. 3. 6. vol.*

Si non probatur dies, & hora ſponte appoſita non ſequitur condemnatio.

Limita 1. Quod tamen ſingulariter intellige; quando factum, vel delictum, eſt reiterabile, ut injuria, furtum adulterium, & ſimile delictum: ſecus tamen eſt, quando non eſt reiterabile, ut homicidium, quod impoſſibile eſt pluries committi in eadem perſona quia tunc licèt non probetur tempus, vel locus deductus in accuſatione, debet ſequi condemnatio, ita tenet & declarat Angel. de Peruſ. *in dict. l. denunciaſſe, §. quid tamen, ff. de adulter. num. 4.* Paul. de Caſtr. *in l. cum te C. de probat. num. 3.* Imola *in l. is qui reus, ff. de publ. jud. antepenult. columm.* Alber. *in l. quid ergo, §. pœna gravior, ff. de his qui notant infam. verſ. quinto caſu,* Auguſt. de Arimin. *in addit. ad Angel. de malef. in parte qui dictus ju. dex addit. 5. colum.* Cæpol. *in tract. de ſervitut. lib. 1. cap. 25. penult. colum. in medio,* licèt contrarium teneat Bald. *in l. 1. C. qui accuſ. non poſ. 13. colum. n. 67.* Salyc. *in l. pen. C. de accuſat. 3. col. num. 19.*

Secundò etiam limita & intellige, niſi in libello ſit appoſita clauſula non adſtringens me ad probanda ſuperflua, quia tunc benè poteſt ſequi condemnatio; ita genericè tenet Bart. *in l. divus Adrianus, ff. de re jud. 3. col. n. 6.* & ibi alii Doctor. Joan. And. *in cap. licet cauſam, de probat. 2. colum.* Franc. de Aret. *in l. Panthonius, §. rei perduellionis, ff. de acquirend. hæred. fin. col.* additionator Angel. *de malef. in parte de anno præſenti, 3. col.* Limita 2.

Tertiò limita eadem ratione, niſi ſit poſita illa generalis clauſula, ſuper quibus omnibus & ſingulis peto mihi jus & juſtitiam miniſtrari, & in his terminis ita tenet Franc. de Aret. *in lege Panthonius §. rei perduellionis, ff. de acquirend. hæred. penult. colum.* & confirmatur ex his quæ de illa clauſula tradunt Doct. *in cap. cùm dilectus, de ord. cogn.* & *in §. omnium, Inſt. de act.* Limita 3.

Quartò etiam limita, quando delictum probatur per teſtes, ſecus ſi per confeſſionem ipſius delinquentis, quia tunc benè poteſt ſequi condemnatio, licèt non conſtet, nec probetur de tempore, vel loco, poſito & deducto in accuſatione, ſed de alio diverſo; ita tenet Angel. de Peruſ. *in d. l. denunciaſſe, §. quid tamen, ff. de adulter. num. 5.* Imol. *in l. is qui reus, ff. de public. judic. antepen. colum.* argumento doctrinæ Innocent. & Canoniſtarum *in cap. qualiter & quando, el 2. de accuſat.* & Bart. *in l. ſi confeſſus, ff. de cuſtod. reor.* ubi tenent, quòd quando de delicto conſtat per confeſſionem, benè poteſt ſequi condemnatio ex nullo, vel inordinato proceſſu. Sed his non obſtantibus ego teneo contrarium: imo, quòd ſi dies, hora, vel locus commiſſi criminis ponatur in accuſatione, vel libello, eo caſu, quo de neceſſitate accuſator ad hoc teneretur, modò delictum ſit reiterabile, modò non, & modò prædictæ clauſulæ ponantur, modò non, poſſit & debeat ſequi condemnatio licèt non probetur tempus, hora, vel locus deductus in libello, vel accuſatione, ſed de alio diverſo. Primò, quia ſolemnitas, quæ non requiritur in actu, ſi interveniat, & minus aptè non vitiat actum, text. eſt *in l. 1. verſicul. fin. Cod. de rei uxor. action.* & ibi communiter Doctor. text. *in l. hæredes palam, in fin. ff. de teſtam.* text. *in l. 1 §. fuit quæſitum, ff. ad Trebellianum,* textus *in leg. cum tabulæ, ff. de bonorum poſſeſ. ſecundum tabul.* textus *in l. ſi ſtipuler, §. final. ff. de verborum obligat.* textus juncta Gloſſa *in §. ſervi verò Inſt. de libertinis.* Si ergo talis ſolemnitas non requirebatur, non debet nocere vel impedire effectum diſpoſitionis, licèt non probetur. Secundò, quia cùm expreſſio temporis, vel loci, non requiratur pro forma, magis videtur accuſator poſuiſſe gratiâ demonſtrationis, quàm neceſſariæ diſpoſitionis, & coarctationis, quia non debet præſumi elegiſſe viam, per quam impugnetur ejus intentio & judicium, argumento textûs *in l. ſimiles, qui deſtinaverat, ff. de militat. teſtament.* & per conſequens falſa demonſtratio non debet vitiare ſubſtantiam, & validitatem actûs, quando de ipſa re poteſt conſtare, argumento textûs, *in l. demonſtratio falſa, ff. de condit. & demonſtration.* Sed hîc conſtat de delicto, ergo, &c. Tertiò, quia in his, in quibus verſatur favor publicus, licèt quis plura proponat in libello, quorum unum ſufficeret ad victoriam, illud tantùm ſufficit probare, & judex poteſt ſupplere & condemnare, ita probat textus notabilis

Limita 4.

Auctoris opinio contra prædicta.

bilis *in cap. conſtitutus licet cauſam, de probation.* & ibi Gloſſa ordinaria *in verbo ſe aſtringit*, & communiter Doctores, tenet etiam gloſſa ordinaria *in cap. forte, de electione, lib. 6. in verbo evidentem*, quam ad hoc notat & commendat Abbas *in capit. 2. de reſcriptis, pen. l. colum.* & ibi alii Doctores Nec huic meæ ſententiæ & opinioni obſtat textus ille capitalis, in quo ſe fundabat communis opinio contraria *in leg. denunciaſſe, §. quid tamen, ff. de adulter.* quia reſpondeo, quòd loquitur quando in libello, vel accuſatione proponitur, & nominatur perſona, cum qua mulier commiſit adulterium, & non probatur cum ea, ſed cum alia diverſa: quia tunc non debet accuſator obtinere, quia pro forma & ſubſtantia accuſationis adulterii requiritur expreſſio perſonæ adulterantis, ut *in leg. libellorum, ff. de accuſat.* undè ſi non probatur de perſona contenta, & nominata in accuſatione, ſed de alia, neceſſariò ſequitur, quòd non probetur delictum propoſitum, ſed diverſum; & meritò accuſator debet ſuccumbere, & non poteſt ſequi condemnatio Sed in noſtro caſu, & quæſtione proponitur in libello, vel accuſatione criminali dies, hora, vel locus, qui non eſt de forma & ſubſtantia: unde licèt non probetur, poteſt ſequi condemnatio. Secundò non obſtat, quòd diverſitas temporis, vel loci, inducit diverſitatem delicti, & ſic non videtur probatum delictum contentum; & propoſitum in accuſatione: quia reſpondeo, quod non videtur probatum aliud diſtinctum delictum, ſed illudmet, quod eſt propoſitum, licèt erratum ſit in tempore, vel loco, de cujus errore apertè conſtat per probationes contentas in proceſſu. Confirmatur, quia in actibus hominum nunquam præſumitur pluralitas, textus eſt *in leg. omnium, Codic. de teſt.* & ibi Gloſſa ordinaria & communiter Doctores, textus *in leg. fin. Codic. de reb. cred.* text. *in cap. in præſentia, verſicul. verum, el 1. de probation.* & utrobique communiter Doctores, & tradit planè Jaſon, & Moderni, *in leg. eum qui, §. in popularibus, ff. de jurejur.* ergo in noſtro caſu aliud delictum non præſumatur, & maximè hoc procedit in noſtro regno, attenta *leg. undecima, titulo primo, libro tertio, ordin.* quâ diſponitur, quòd procedatur tantùm attenta veritate; quo caſu ſi deducitur in judicio una cauſa & probatur alia, poteſt ſequi condemnatio, argumento textûs ſingularis *in leg. Æmilius, ff. de minor.* quem ad hoc notat & commendat ibi Bartolus *ſecunda columna, in fin.*

Reſponſio ad contraria. Socinus *in leg. certi condictio, §. ſi nummos, ff. ſi cert. peta. tertia columna.* Imò, quod magis eſt teneo pro firmo, quòd etiamſi in libello, vel accuſatione ponatur tempus & locus requiſitus pro forma & ſubſtantia proceſsûs, juxta textum *in leg. libellorum, ff. de accuſ.* & probetur de alio tempore, vel loco, vel ſi ſimpliciter probatur delictum, nullo probato tempore, vel loco, eo caſu quo delictum, omni tempore, & loco eſt punibile, poteſt hodie ſequi condemnatio, attenta prædicta *lege regia ordinamenti*, junctis ſuperioribus.

7 Qualitas delicti aggravans pœnam ſi non exprimatur an ſequatur condemnatio.

Item etiam quæro, ſi qualitas propoſita in libello, vel accuſatione non inducit de per ſe delictum, ſed tantùm aggravat & alterat pœnam ejus, ut ſi quis commiſit delictum proditoriè, vel alevosè, vel delictum eſt reiteratum, vel in ſimilibus caſibus quibus delictum, & ejus pœna aggravatur propter aliquam qualitatem, & delictum reperiatur ſimpliciter probatum, ſine illa qualitate, an poſſit ſequi condemnatio, & videtur quòd non, niſi detractio illius qualitatis fiat pendente judicio Ita probat textus *in leg. in delictis, § ſi detracta, ff. de noxal.* quem ibi ad hoc notat & commendat Bart. & communiter Doctores. Idem Bart. *in d. l. denunciaſſe, §. quod tamen, ff. de adulter. 2. columna*, & ibi Alberic & Doctores antiqui. Idem Bartol. *conſi. 117.* Joan. And. *in addit. ad Specul. in tit. de accuſ. in prima additione.* Cyn. Paul. & alii Doctores *in l. 2. Cod. de probat.* Abbas Panormit. *in cap. examinata, de judic. 2. colum. num.* 6. Idem Abbas *in cap. licet cauſam, de probat. 1. col. n. 31. & 32.* Marianus Socinus, ubi reputat ſingulare *in cap. conqueſtus, fin. colum. de foro compet.* Felinus *in cap. 2. de reſcript. 11. columna verſicul. reſtringitur.* Jaſon. *in leg. penultim. § 1. ff. ne quis eum, qui in jus vocat. eſt, vi exi. 2. colum.* Roman. ubi dicit hanc eſſe communem opinionem *in conſ. 110. & 167. final. colum.* Hippolytus de Marſil. *conſil. 7. penultim. colum.* Sed his non obſtantibus ego teneo contrarium, imò quòd ſi factum, vel delictum ſimpliciter probetur, & non qualitas deducta & propoſita, poſſit & debeat ſequi condemnatio, & hoc apertè fundatur ex his, quæ ſupra proxima quæſtione dixi & tradidi; & magis in ſpecie facit, quia in iſto caſu idem delictum in ſubſtantia probatum eſt, non verò aliud diverſum, quia licèt qualitas propoſita augeat pœnam, non tamen conſtituit diverſam ſubſtantiam, quia illud quod differt ſecundùm plus & minus, non dicitur differre in ſubſtantia, textus eſt *in leg. fin. ff. de fundo inſtruct.* & ibi Bart. & communiter Doctores, textus *in leg. ſi is cui, ff. quemadmodum ſerv. amittat.* & in expreſſo iſtam ſententiam & concluſionem tenet Paul. de Caſtro *in l. communem, § fin. ff. eod. titul. quemadmodum ſerv. amittat.* Salyc. qui reputat eſſe notabile, & quotidianum *in l. 2. Cod. ad legem Jul. de vi, fin. col.* Alberic. quem ipſi non allegant *in leg. quid ergo, §. pœna gravior, ff. de his qui notant. infam. 8. col. verſ. quarto caſu* & ibi Bald. *4. colum. n. 7.* Idem Bald. *in l. 2. C. de probat. 2. colum. num. 1.* Idem Bald. & Imola *in l. ſi Titia, ff. ſolut. matrim.* Florian. *in leg. in delictis §. ſi de tract. ff. de noxal. pen. colum* Nec obſtat textus *in dict. § ſi detracta*, quia ibi non negatur, quòd poſſit fieri condemnatio in ſimplici facto, vel delicto probato, ſi qualitas non detrahatur, & ita reſpondet ibi Bald. & iſta opinio eſt vera, & tenenda maximè hodie attenta *l. 11. tit. 1. lib. 3. ordin.*

Item etiam quæro, ſi factum vel delictum proponitur in accuſatione, vel libello ſimpliciter ſine qualitate, quæ ipſum aggravat; an poſſit poſtea accuſator pendente judicio & proceſſu eam addere, & cumulare, ut pœna aggravetur in ſententia? & breviter & reſolutivè teneo quòd ſic dum tamen detur copia ipſi reo, ut poſſit ſe defendere, & hoc fiat ante ſententiam diffinitivam, & ante concluſionem in caſu, ita probat text. ſingularis & unicus *in d. l. in delictis, §. ſi detracta, in fine ff. de noxal.* ubi diſponitur, quòd ſi actum eſt ſimpliciter actione noxali, non propoſita qualitate, quòd dominus ſervi ſcivit, illa qualitas ſcientiæ poteſt addi & cumulari pendente judicio & proceſſu: & ad hoc notat, & commendat ibi Bartolus, Albericus, Baldus, Flor. & communiter Doctores, & reputat ſingularem & unicum Bald. & Anan. *in cap. fin. de colluſ. detect. 4. col.* Nec obſtat text. cum materia *in l. edita actio, C. de edendo* ubi diſponitur, quòd non poteſt mutari, vel emendari libel-

8 Accuſator poteſt pendente judicio cumulare qualitatem criminis.

lus, & actio propoſita poſt litem conteſtatam, quia debet intelligi circa ſubſtantialia: ſecus verò circa aliquam qualitatem omiſſam, quia illa benè poteſt addi, cumulari, vel detrahi, non alterando ſubſtantiam facti propoſiti. Ita tenet & declarat notabiliter Alberic. *in d. § ſi detracta*, & ante eum Jacob. de Butr. *in dict. leg. edita actio. Cod. de edendo, 4. col.* & ibi Cynus *9. col.* Baldus *3. col. n. 8.* Baldus *2. lect. 6. col. & 8. oppoſit.* Paul. *3. column.* Salycet. *3. col.* Alexand. *3. column. n. 10.*

Reſponſio ad argumentum cōtrarium. Philippus Decius *9. col. n. 46.* Nec obſtat etiam ſi dicatur, quòd judex pronunciat ultra, quàm petitum ſit; & ſententia non erit conformis libello: quia reſpondeo, quòd imò eſt petitum, cùm poſtea qualitas ſit cumulata per partem pendente judicio, & proceſſu, & per conſequens valet ac ſi in libello, vel accuſatione contineretur, & virtualiter prima petitio, & ſolemnitas ejus extenditur ad eam. Vel aliter & ſecundò quòd in criminalibus non requiritur, quòd ſententia ſit conformis libello, ſed judex poteſt condemnare, & pœnam imponere probato delicto non attenta petitione, vel concluſione partis. Ita probat text. *in l. 1. verſ. nam ut Papinia, ff. ad Turpilian.* & ibi tenet Bart. & communiter Doctores. Imò, quod magis eſt, noviter & ſingulariter teneo, quòd etiam ſi in accuſatione, vel libello, non ſit appoſita prædicta qualitas, quæ aggravat delictū, nec poſtea pendente judicio & proceſſu ſit accumulata, ſi tamen reperiatur probata, poterit judex reum condemnare in pœna ordinaria, ac ſi qualitas ipſa ſit appoſita cum ipſo facto & delicto; pro quo facit textus ſecundùm unum intellectum *in l. quid ergo, §. pœna gravior, ff. de his qui not. infam.* ubi probatur, quòd accuſator egit ſimpliciter contra furem actione furti, non exprimendo qualitatem manifeſti, vel non manifeſti, & poſtea probavit qualitatem manifeſti, & judex condemnavit in pœnam quadrupli, attenta qualitate probata, & ita illum textum intelligit & declarat ibi Cynus, Bartolus, Angel. Paul. & communiter alii Doctores, Baldus *in l. edita actio Cod. de eden. 2. lectu. 7. col. 10. oppoſ.* & ibi Moderni. Secundò facit text. *in leg. ſi quis intentione ambigua, ff. de jud.* ubi habetur, quòd ſi actor propoſuit libellum, vel petitionem dubiam, poteſt poſtea pendente judicio eam declarare expreſſè, vel tacitè per probationes, ſecundùm communem opinionem Doctorum ibi. Tertiò facit quia libellus, & petitio, ſimplex poteſt ſub ſe comprehendere quamlibet ſpeciem, vel qualitatem facti propoſiti & ſic illa qualitas poſtea probata videtur in libello, vel accuſatione generica incluſa, argumento text. *in leg. fin. Cod. de annali excep.* maximè, quia in hoc vertitur favor publicus, ne delicta remaneant impunita; & in expreſſo iſtam ſententiam & concluſionem tenet Joan. Andr. *in addit. ad Specul. in tit. de accuſationibus, in prima additione, verſ. ſed convertitur quæſt.* Innocent. *in cap. cùm dilectus, de ordin. cog. 1. col. in medio.* Idem Innocent. *in cap. 1. de libelli oblat. 2. col.*

ANNOTATIONES.

a *IMò ſententia lata per judicem.*] Idem affirmant in fortioribus etiam terminis Bald. *in auth. ſi quis litigantium, not. C. de epiſc. aud.* Aym. Cravet. *conſ. 151 n. 2.* Joan. Cephal.
1 *conſ. 100. n. 13.* quod verò quæſtionem principalem attinet de libello accuſationis abſque eorum, quæ *à lege libellorum, ff. de accuſat.* deſiderantur, expreſſione, adde nullum eſſe ejus generis libellum ipſo jure, latiſſimè aſſerentes Alexandr. *n. 13.* Dec *num. 34.* Rip. *num. 22.* Cur. Jun *n. 83. in l. edicta, C. de edendo*, & qui alios laudat, ac diligenter ex receptis ſententiis hanc rem agit Jul Clar. *in pract. §. ult q. 12. præterea, cum ſeq.*

Quod ſicut in civilibus.] Potuit hanc in rem noſter Gomez. laudare text. ſingularem *in l. abſentem §. adverſus, ff. de pœn.* ibi ſecundùm morem privatorum judiciorum, ex quo rectè, & verè collegerunt interpretes validum atque efficax argumentum promi poſſe à cauſis civilibus ad criminales, quod conſtat ex Bart. *in l. Papinianus, §. 2. ff. de inoff. teſtam.* Paul *in l. conſentaneum, ad fin. C. quomodo, & quando jud.* Alex. *in l. divortio, n. 11. ff. ſolut. matrim.* & aliis quos alibi dudum retulimus. b
2

Tamen hodie de generali conſuetudine] Hoc idem atteſtantur Gig. *de crim. læſ. maieſt. q. 1. n. 6.* Did. à Covarruv. *lib. 2. reſol. 9.* & videndus Jul. Clar. quem refero *in recept. ſentent. theſ. in ver. accuſatio. n 22.* c
3

Et commun Doct.] Affirmant hoc idem receptum Plot. *inter conſil. crimin. conſ. 109. n. 4 lib. 1.* Ægid. Boſſ. *pract. tit. de inquiſit. n. 92.* & qui alios laudat Jul. Clar. *in pract. §. ult. quæſt. 22.* dixi etiam, & eſt tum publicæ utilitati apptimè conſentaneum, quamvis noſter Gomez. de nihilo reluctetur; nec enim text. *in l. libellorum.* refragatur, quippe qui tantùm dicit nullum opus eſſe diem, & horam in libello exprimi, at ſi id petatur, negandum eſſe haud permittit; nec tam facilè teſtes ſubornari ac falſitati locum dari præſumendum eſt; denique iniquum, injuſtum ac propemodum inhumanum eſt, cùm negatio vix aliter, quàm ex iis circumſtantiis probari poſſit, defenſionem omnem reo intercludere; verum tamen exiſtimo, quod ſi accuſator jurato affirmarit ſe diei non meminiſſe, rei petitioni ſatisfeciſſe cenſendum eſſe juxta Ang. *in d. l. libellorum, n. 5.* Auguſt. de Angel. *de malef.* & alios quos jure ſummo refert, & ſequitur Clarus *ubi ſuprà in fin.* d
5

Ego teneo contrarium] Admittenda, atque approbanda omnino videtur ſententia hæc noſtri Gomezii contra communem; verè enim argumenta ſeu fundamenta communia nihil ſtringunt, & quæ contra aſſerunt non leviter urgent: quamobrem & ipſe huic contrariæ ſententiæ ſubſcribo, cui etiam tacitè noſtro Gomezio nomen dedit Jul. Clar. *in pract. §. ult. q. 22. verſ. ſed quid ſi accuſator.* e
6

Et in expreſſo iſtam ſententiam & concluſionem.] Hanc etiam ſententiam, quæ & mihi verior, & utilitati publicæ magis conſentenea videtur aſſerunt uſu, qui optimus rerum eſt magiſter, approbatam. Anan. *in C. continentiam. num. 5. extra de cleric. percus.* Guid. Pap *deciſ 553.* Jul. Clar. *in pract. §. ult. q. 66. verſ. ſed quid ſi pro parte* quæ maximè abſque dubio promovebitur, ac protegetur ex clauſulis, quæ hodie libellis addi, inſerique ſolent. f
7

ADDITIONES.

SUMMARIA.

1. *Doctores qui materiam explicant referuntur.*
2. *De ſolemnitatibus accuſationis?*
3. *Quid ſi accuſator propoſuit locum & tempus; & de alio loco, & tempore probavit?*
4. *Concluſio an requiratur in accuſatione, & inſcriptio ad pœnam Talionis?*
5. *An accuſator teneatur ponere in libello diem, & horam commiſſi criminis?*
6. *An ad inſtantiam Rei debeat accuſator exprimere diem commiſſi criminis?*
7. *Si accuſator non probavit diem, & horam propoſitam delicti, an ſequi condemnatio poſſit?*
8. *Si qualitas aggravans delictum non fuerit probata, an ſequi poſſit condemnatio?*
9. *An pendente judicio poſſit addi qualitas aggravans delictum?*
10. *An quilibet teneatur ad accuſandum?*

MAteriam præſentem explicant præter ordinarios, Clarus *in praxi, §. finali, quæſtione 12. & pluribus ſeqq.* Tiber. Decian. *lib. 3. cap. 1. & ſeqq.* Boſſius *in ſua pract. tit. de accuſat.* 1
Petrus

Petrus Gregor. in ſyntagm. lib. 32. cap. 7. & ſeq. Tuſch litera A. concl. 156. & ſeq. uſque ad 172. Farinac latiſſimè, ut ſolet, quæſtione 12. & ſeqq. Paz in praxi, tom. 1. parte 5. cap. 3. §. 6. Pichardus in manuductiòn. 3. part §. 3. num. 17. Barboſa in collect. tit. de accuſation. Bolañ. in Curia Philipp. 3. parte, §. 14. Villadieg. in polit. cap. 3. ex n. 150. Morla in empor. titul. 2. quæſt. 3. ex numer. 44. & vide concluſiones criminales poſt opera Roder. Suarez uſque ad concluſionem 11. Menoch. de arbitrar caſu 594. ubi de differentia inter accuſationem, & inquiſitionem quoad pœnam, Larrea deciſ. Granat. 27. ubi etiam de laboribus, & Carlev. de judic. tom. 1. tit 2. diſp. 6. ubi latè an accuſatus poſſit reaccuſare? & de concurſu civilis, & criminalis actionis vide alia ſupr. c. 1 & Thom. Sanchez in conſ. moral. l. 6. cap. 1. dub. 16. & ſeq. & cap. 3. dubio 17. n. 4.

2 Ad num. 1. ibi: *In quo articulo breviter, & reſolutivè dico, &c.*

Nomen Imperatoris, ſeu Regis, & annum, & menſem, & locum commiſſi delicti; debere contineri in accuſatione, ut hîc reſolvitur, ſed ſine his requiſitis ſuſtineri accuſationem cùm debeat procedi attenta veritate, docent ferè omnes ſuprà, citati, maximè Farinac d. q. 12. n. 2. Scaccia de judi. l. 51. ex num. 2. Paz in praxi, d. c. 3. §. 6. Pichard. in manuduct. 3. part. § 3. Villad. d. c. 3. ex n. 150. & de forma libellandi in criminali, iterum Farin. q. 1. ex n. 5. Cevall. q. 815. ubi latè explicat conſtitutionem hujus Regni præcipientem procedi attenta veritate.

3 Ad num. 2. ibi: *Et videtur dicendum quòd non, &c.*

Non poſſe ſequi condemnationem, ſi accuſator probavit alio loco, ſeu tempore commiſſum delictum, & non propoſito in libello, ut hîc reſolvitur docent Boſſius in pract. tit. de inquiſit. n. 90. 93. & 102. Maſcard. de probat. concluſ. 28. n. 4. & alij in unum congeſti à Farinac. quæſt. 1. n. 29. Paz in praxi, tom. 1. part. 5. c. 3. §. 6. n. 20. & vide ſuprà num. 7.

4 Ad num. 3. ibi: *Unum tamen eſt, &c.*

Non requiri, neceſſe neceſſariam concluſionem in libello accuſationis, nec inſcriptionem ad pœnam Talionis, ut hîc reſolvitur, docent Clarus in pract. §. final. q. 12. n. 21. Boſſius in pract. titul. de accuſ. Paz in praxi, tom. 1. part. 5. c. 3. § 6. n. 49. Covarruv. lib. 2. variar. cap. 9. n. 1. qui Talionis pœnam in uſu hodie non eſſe aſſerit; quod etiam defendit Clarus quæſt. 81. Menoch. de arbitrariis, quæſt. 79. n. 5. Gregor. in l. 13. tit. 9. part. 4. & plurimos referens Pichard. in manuduct. 3 parte, §. 4. num. 15. latiſſimè Farinac. q. 16. ex n. 1. ubi n. 3 quòd pœna Talionis receſſit ab aula, & Paz ſuprà, n. 52. & ſeqq. vide etiam Scacciam de judic. lib. 1. cap 51. ex num. 7.

5 Ad num. 4. ibi: *In quo articulo breviter, & reſolutivè dico, &c.*

Accuſatorem non debere exprimere in libello diem, nec horam commiſſi criminis, præterquam ſi crimen ſit tale quòd tantum ſit punibile certo die & tempore, ut hîc reſolvitur; præterquam quod deducitur ex notiſſimis juris principiis hîc adductis per noſtrum Gomezium, docent Boſſius in pract. titul. de inquiſit. num. 19. Gigas de crimine læſæ Majeſt. libr. 1. tit. qualiter in crimine læſæ Majeſt. procedatur, quæſt. 3. num. 2. & Farin. q. 1. num. 18. vide etiam Fachin. l. 9. controverſ. cap. 14. Paz in praxi, tom. 1. part. 5. § 6. num. 21. cap. 3. & Scacciam ſuprà.

Ad numerum 5. ibi: *Sed his non obſtantibus, &c.* 6

Etiam ad inſtantiam Rei, accuſatorem non debere exprimere diem commiſſi criminis, reſolvit Gomez. ut vides; ſed contrarium ut verius docet Suarez à Ribeira in annotatione ad hunc locum, cum Julio Claro, & aliis, & idem comprobat Maſcardus qui alios refert, concluſ. 512. numer. 3. & concluſ. 28. num. 3. & eum, & alios referens Farinac. q. 1 num 20 ubi num. 11. limitat præterquam ſi hoc à reo calumnioſè petatur, tunc enim denegandum eſt, & Judicis arbitrio relinquit, quando dicatur calumnioſè petere & conſulit tali Judici, ut hoc caſu antequam præcipiat accuſatori, ut diem, & horam proferat, inquirat à reo quo die fuerit abſens, & quam defenſionem velit facere, & ad quid petat exprimi diem; & videat ex expreſſione diei poſſe reſultare reo aliquam defenſionem, id præcipiat; Paz in praxi, tom. 1. part. 5. c. 3. §. 6. n. 22. Scaccia de judic. lib. primo, c. 51. ex n. 35. latè.

Ad num. 6. ibi: *Et breviter, & reſolutivè dico, &c.* 7

Si dies, & hora apponatur per accuſatorem ad inſtantiam accuſati, quod licèt dies, & hora non probetur poſſit ſequi condemnatio, ſecus aliàs ut hîc reſolvitur; docent Boſſius tit. de Inquiſit. n. 93. Clar. in practic. quæſt. 12. Maſcard. de probat. concluſ. 28. num. 4. & alii relati à Farinacio in d. quæſt. 1. num. 30. ubi num. ſeq. latè comprobat limitationes noſtri Gomez, hoc loco, eum videas: ubi advertit quòd licet poſtea noſter Gomez. in verſic. Sed his nonobſtantibus, teneat indiſtinctè poſſe ſequi condemnationem, quamvis dies, & hora poſita fuerit accuſato non petente, ſuperior reſolutio ſequenda eſt: vide etiam Scacc. de judiciis, l. 1. cap. 51. ex n. 39.

Ad numerum 7. ibi: *Sed his non obſtantibus, &c.* 8

Licet non fuerit probata qualitas aggravans delictum, ut proditio, vel alia ſimilis, quòd adhuc ſequi poſſit condemnatio, ut hîc reſolvitur, docent relati à Farinac. q. 1. n. 23. ubi etiam alios pro contraria adducit, quam ſequitur tanquam communiorem: Ego tamen cum Suarez in annotatione ad hunc locum, noſtro Gomezio calculum præbendum cenſeo, nimirùm delictum, ut probatum fuerit puniendum: & hoc maximè attento jure Regio in l. 10. titul. 17. libr. 4. Recopilat. quæ præcipit ſecundùm veritatem eſſe judicandum: de quo latè Azevedus ibi, & Barboſ. in Collect. cap. examinata, de judic. numer. 6. Hermoſilla in l. 56. titul. 5. parte 5. gloſſa 7. ex num. 30. Valaſc. de jur. emphyt. q. 6. latè, vide Larream deciſion. Granatenſ. 50. ubi probat, quòd remiſſo adulterio ei qui illud cum inceſtu commiſit, adhuc puniri poſſit de inceſtu: & deciſ. 48. numer 20. & Scaccia de judiciis, lib. 1. cap. 51. ex num. 39. latè.

Ad num. 8. ibi: *Et breviter, & reſolutivè teneo, &c.* 9

Quòd pendente judicio poſſit addi qualitas aggravans delictum, dum tamen detur copia reo, ut poſſit ſe defendere, & ante concluſionem in cauſa: ut hîc reſolvitur, docent Baïard. ad Clar. quæſt. 12. n. 11. Cevallos quæſt. 815. num. 16. quòd ſano modo intelligendum eſt, ita ut defenſio rei ſalva ſit ſemper: vide etiam D. Larr. deciſ. Granatenſ. 50. & Scaccia de judiciis, libr. 1. cap. final. numer. 8.

Ibi: *Nec obſtat textus in l. edita actio, &c.*

Laudat noſtrum Gomezium in præſenti Barboſa in l. edita actio, C. de edendo, in collect. ad Cod. ubi alios refert.

10 Item an quis teneatur accuſare? vide Thomam Sanchez in conſil. moralib. l. 6. cap. 1. dubio 16. ubi quod teneatur, ſi in commune damnum redundet delictum, & cap. 4. dub. 1. n. 4. ubi an poſſit ab accuſatione deſiſtere?

CAPUT XII.

De probatione delictorum.

SUMMARIA.

1 *Quid ſit informatio?*
2 *Quid ſit præſumptio, & quid operetur?*
3 *Quid ſit plena, & legitima probatio?*
4 *Si confeſſio ſit facta in judicio ſine aliquo juramento, an valeat ad condemnandum?*
5 *An in cauſis criminalibus reus teneatur jurare de calumnia ſuper articulo de veritate dicenda?*
6 *Confeſſio ſola rei cum maxima judicis perſuaſione, an valeat ad condemnationem?*
7 *Si reus fugit ad Eccleſiam, & judex ei ſecuritatem promiſit, ut ipſe exiret, an poſſit condemnare reum, ſi cum illa ſecuritate ab Eccleſia illa exiit?*
8 *An ex confeſſione delinquentis facta in proceſſu nullo poſſit reus condemnari?*
9 *Probatio per teſtes ſufficit ad condemnationem.*
10 *An teſtes qui deponunt debeant reddere rationem; ſi ſunt interrogati?*
11 *An judex poſſit teſtes interrogare de aliquibus qualitatibus, & circumſtantiis delicti?*
12 *Teſtes ſingulares quando faciant plenam probationem?*
13 *An poſſit mulier eſſe teſtis in criminalibus?*
14 *An inimicus repellatur à teſtimonio?*
15 *Aſcendentes, vel deſcendentes accuſatoris repelluntur à teſtimonio, & alii repelluntur, qui ſub iſto numero videantur.*
16 *Socius criminis, an repellatur à teſtimonio, & quando poſſit admitti?*
17 *An reus poſſit interrogari de ſociis?*
18 *Si reus confiteatur de ſocio an ejus dictum, vel teſtimonium probet, tanquam ſi eſſet legitimus teſtis?*
19 *An pauper repellatur à teſtimonio?*
20 *Si teſtes inhabiles deponant, an faciant aliquod indicium?*
21 *Si teſtis unus inhabilis teſtificet, alter verò teſtis eſt fide dignus & approbatus, conjuncti an faciant probationem?*
22 *Si teſtes inhabiles de facto producuntur, & admittuntur, an poſſint per judicem ex officio repelli parte non opponente?*
23 *An teſtes inhabiles, & minus idonei poſſunt admitti ad probandam innocentiam delinquentis?*
24 *An teſtes qui ſunt idonei compellantur inviti dicere teſtimonium?*
25 *An ex præſumptionibus, vel indiciis poſſit reus condemnari?*
26 *Si contra reum ſit unus teſtis fide dignus, & ſimiliter indicium, vel ſemiplena probatio, an ex hoc cenſeatur probatum delictum?*

Item principaliter quæro, qualiter probetur 1 delictum? In quo articulo magiſtraliter, & reſolutive dico, quòd aliud quidem eſt informatio, aliud autem indicium, ſeu præſumptio, aliud eſt ſemiplena probatio, aliud plena, & legitima probatio Informatio eſt ſimplex dictum, ſive aſſertio alicujus ſine juramento, & ſine aliqua forma judicii, per quod movetur judex, ſaltem ad inquirendum licitè & juſtè de delicto: iſta eſt Gloſſa ſingularis & unica in cap. 1. §. ſi duo, de pace tenenda, & ejus violatoribus, in uſibus feudorum, & ad hoc reputat ibi ſingulare Bartol. 1. col. in medio, & notant & commendant cæteri Doctores & illam Gloſſam ad hoc reputat ſingularem & unicam Lud. Rom. in l. ſi quis in gravi, §. 1. ff. ad Syllan. tenet etiam Bald. licèt non alleget illam Gloſſam in rubr. de controverſia inveſtituræ, in uſib. feud. idem Bald. in l. admonendi ff. de jurejur. 4. col. Confirmatur ex ſententia & doctrina Innoc. in c. cum in tua, in fin. de ſponſalib.: ubi dicit, quòd poteſt judex ſe informare de fama ſine ordine judiciario, & ibi ſequitur Abb 1. col. 4. notant & commendant alii Doctores præcipuè Præpoſ. fi. col. imò, quod magis eſt, talis informatio poteſt ſumi à teſtibus, & perſonis inhabilibus; ſecundùm Bald. in l. qui teſtament. verſ. per contrarium, ff. de teſtam. poſt Gloſſam ibi, quam reputat ſingularem.

Aliud eſt judicium ſeu præſumptio, & eſt rationabilis vel veriſimilis conjectura facti, vel delicti, & quædam animi applicatio ex aliquibus circumſtantiis ad aliquid credendum. Ita probat textus capitalis & expreſſus in l. 3. §. 1 ff. de teſtib. Cujus verba ſunt: *Hoc ergo ſolum reſcribere poſſum ſummatim, non utique ad unam probationis ſpeciem cognitionem ſtatim allegari debere, ſed ex ſententia animi tui te æſtimare oportere, quid aut cui credat*, aut parum probatum tibi opineris; textus in l. ob carmen, §. fin. eod. tit. textus in l. 1. §. ad tormenta ff. de quæſt. textus in leg. de minore, §. tormenta, eod. tit. textus in l. ex libero, §. de minore, eod. tit. textus in l. unius, §. reus, eod. tit. textus in l. fin. eod. tit. textus in l. 3. C. de quæſt. ibi; *ſi præſtita fuerint ex tanto ſcelere argumenta, ut videantur accedere ad veriſimilia cauſæ crimina*; textus in l. milites, eod. tit. ibi, *ſed argumentis primum veriſimilibus probabilibuſque uti. Et ſi his velut certis indiciis ducti, inveſtigandæ veritatis gratia ad tormenta putaverint eſſe veniendum, &c.* textus in l. non veriſimile, ff. quòd metûs cauſâ; textus in l. quæro, §. fin. ff. de ædilit. edict. textus in c. præterea de teſtibus. Cujus verba ſunt: *Etenim circumſpectus judex atque diſcretus motum animi ſui ex argumentis, & teſtimoniis, quæ rei aptiora eſſe competerit, conformabit*; textus in cap. quia veriſimile de præſumpt. cum ſimilibus, & utrobique communiter Doctores.

2 Indicium ſeu præſumptio quid.

Advertendum tamen, quòd indicium minus eſt quàm ſemiplena probatio, & minorem habet effectum, ſed benè ſufficit ad torturam Gloſſa, eſt ſingularis & unica in l. cum probatio, ff. de probat. & ad hoc notat & commendat ibi Bald. dicens eam meliorem de jure, Salyc. Fulgoſ. & Jacob. de Sanct. Georg Bald. in l. non eſt veriſimile, ff. quod metûs cauſâ, 1. lect. n. 5. & illam reputat ſingularem Paul de Caſtro in l. 1. ff. ſi ex noxal. cauſ. agat. col. 2. n. 4. & ibi Alex. & alii Doctor Angel in l. 2. C. de quæſt. Ex quo ſingulariter infero quòd

Indicium minus eſt quã ſemiplena probatio.